

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні методичні підходи до аналізу ефективності розвитку підприємства. Досліджено сучасні моделі оцінювання розвитку компанії. Виділено найбільш актуальні науково-методичні підходи до оцінювання рівня розвитку суб'єктів господарювання за показниками конкурентоспроможності, за фазою розвитку підприємства, на основі інтегрального показника та відповідності ступеню реалізації потенціалу. Проведено порівняльну характеристику груп даних методів. Запропоновано параметри щодо оцінювання рівня розвитку вітчизняних компаній у сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: розвиток підприємства, модель, метод оцінювання, конкурентоспроможність, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Світовий досвід підтверджує тезу про те, що динамічний розвиток ринку товарів і послуг, постійні зміни в зовнішньому середовищі та загострення конкуренції зумовлюють об'єктивну необхідність пошуку нових інструментів і методів підвищення результативності діяльності компаній. У сучасних умовах економічного господарювання на перший план висуваються завдання результативного функціонування підприємства та його здатності протистояти несприятливим ситуаціям у процесі розвитку. У цьому зв'язку великого значення набуває потреба підприємств у ефективному розвитку, що забезпечується обґрунтованими управлінськими рішеннями та функціональними технологіями менеджменту, які вирізняються результативністю, гнучкістю, інноваційністю, а також носять довгостроковий характер. Враховуючи складність завдань управління, ефективним розвитком підприємства як процесу цілеспрямованих якісних перетворень, що визначають позитивну динаміку показників його діяльності, виникає необхідність у розробці та використанні науково обґрунтованих сучасних технологій оцінювання розвитку компанії, тому зростає актуальність глибокого наукового дослідження методичних підходів до оцінювання розвитку суб'єкта господарювання.

Стан вивчення проблеми. У ХХ столітті поняття розвитку знайшло значне відображення в економічній науці: на макrorівні – у контексті економічного зростання в працях Дж.М. Кейнса, Дж.Міда, У.Ростоу; на мікрорівні – в контексті організаційної екології М.Ханнана, Г.Керрола та Дж.Фрімена та еволюційної економіки Р.Нельсона та С.Уінтера.

Дослідження проблем розвитку та управління розвитком підприємств здійснювали такі вітчизняні та зарубіжні вчені: О.Л. Гапоненко, С.П. Дунда, Е.М. Коротков, В.І. Кифяк, Т.Б. Надтока, А.П. Пакрухин, О.П. Пашенко, Ю.А. Плугіна, Р.О. Побережний, Ю.С. Погорєлов, О.В. Раєвнева та ін. Такі автори, як А.В. Черних, Ф.І. Хміль, О.Д. Коршунова, В.С. Пономаренко, О.І. Пушкар, В.М. Тридід, розглядають поняття сталого розвитку, керованого розвитку, організаційного розвитку тощо.

Проблемам сталого розвитку присвячені наукові дослідження В.Гейця, В.Герасимчука, Б.Данилишина, О.Єфремова, О.Котикової, Л.Корнійчука, Н.Кирич, Л.Мельника, О.Шубравської, В.Пономаренка та інших учених. Серед зарубіжних дослідників теоретико-методологічним аспектам цих проблем значну увагу у своїх працях приділяли В.Данилов-Данільян, Г.Дейлі, О.Зеткіна, О.Кузнецов, Т.Сухорукова.

Аналіз результатів досліджень науковців показує, що, незважаючи на їхню високу наукову і практичну цінність, існує потреба в системному та комплексному вивченні проблем управління ефективним розвитком підприємства. Разом з тим, проблемні питання, які пов'язані з оцінюванням рівня розвитку суб'єкта господарювання в умовах невизначеності, вивчені фрагментарно та потребують подальшого дослідження.

Метою даної роботи є дослідження методичного інструментарію та обґрунтування комплексного підходу до формування механізму оцінювання рівня розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами розвитку та економічного зростання займалися вчені класики: А.Сміт, А.Льюїс, Д.Рікардо, Дж.М. Кейнс, Г.Мюрдаль, Г.Зінгер, Ернандо де Сото, Т.Шульц, Т.Беслі, Р.Бургес, П.Самуельсон, Й.Шумпетер, Й.Фішер.

У зв'язку з трансформацією економічних відносин останнім часом велика увага приділяється зумовленим нею проблемам економічного зростання і сталого розвитку в працях таких вчених: Л.Абалкіна, Б.Андрушків, М.Баканова, А.Загороднього, Н.Кондратьєва, М.Коробова, О.Кузьміна, М.Кузнецова, Р.Нурєєва, Є.Петрова, Н.Сухіної та ін.

Дослідження наявної наукової літератури щодо методичних підходів до оцінювання ефективності розвитку підприємств дозволяють стверджувати, що проблема оцінювання рівня розвитку компаній у сучасних умовах господарювання потребує подальшого опрацювання, оскільки існують певні відмінності між

системами показників, запропонованих у дослідженнях зазначених авторів, що полягають у різноманітності функціонального призначення систем, показників, у методах розрахунку кількісних показників, а також у відображенні зв'язків між ними.

Викладення основного матеріалу. Одним із найважливіших завдань управління підприємством є стратегічний прогноз перспектив розвитку компанії та визначення основних параметрів її фінансово-економічної діяльності. Досвід діяльності суб'єктів господарювання показує, що топ-менеджмент підприємств залишає за собою право вибору певних аналітичних оціночних показників, які, з позицій керівництва, дають достатньо повне уявлення про економічний стан їх підприємства та ефективності його розвитку.

Відсутність єдиної системи показників створює проблему об'єктивності порівняльного оцінювання результатів діяльності підприємств. Для успішного вирішення даної проблеми необхідно провести відбір методичних підходів і показників, які дозволяють комплексно і реалістично охарактеризувати стан розвитку будь-якого підприємства різного виду економічної діяльності. Найбільш зручним інструментом оцінювання розвитку підприємства є відповідні моделі. Сьогодні запропоновані для оцінювання розвитку підприємства моделі можна поділити на дві групи: моделі кількісного та якісного оцінювання.

Серед моделей першої групи слід виділити модель багатокритеріального оцінювання розвитку за сукупністю градацій для кожного критерію. Використання даної моделі для визначення ефективності розвитку підприємств легкої промисловості [2, С. 91].

Модель Р.Н. Лепи спочатку була призначена для ідентифікації проблемних ситуацій на підприємстві за умов ситуаційного управління. Втім модель виявилася такою, що її можна використати і для оцінювання розвитку підприємства, але не за допомогою окремої аналітичної моделі, а із використанням складної сукупності процесів: класифікація ситуацій, ідентифікація ситуацій, експертно-аналітичне представлення ситуацій, розпізнавання ситуацій, їхнє ранжирування та прогноз розвитку [1, С. 242].

Методика оцінювання рівня комплексного розвитку та методика оцінювання рівня ринкового розвитку розроблені О.А. Подсолонко [6, С. 257]. Основою процесу оцінювання є еталонні або найкращі у світовій практиці показники, а для власне оцінювання рівня комплексного розвитку запропоновано використовувати показники якісно-кількісних результатів розвитку виробництва, ресурсних умов досягнення аналізованих результатів, технічних та соціально-екологічних умов тощо.

Перевагою моделей якісного оцінювання розвитку підприємства є порівняна простота, швидкість використання й часто висока наочність результату. Серед моделей цієї групи привертає увагу модель квадрантів змін, модель хаосу в організації, що базується на положеннях теорії хаосу [7, С. 36–42].

Окремо слід зазначити можливість використання в оцінюванні розвитку підприємства організаційних конфігурацій Г.Мінцберга [3, С. 128]. Такі організаційні конфігурації не дають змоги оцінити суто розвиток підприємства, але цінність цих конфігурацій не в тому, що вони чітко дозволяють віднести будь-яке підприємство до певного типу, а в тому, що такі конфігурації дають можливість зрозуміти зв'язок між сутністю діяльності підприємства та його механізмами координації, а це є дуже важливим і для оцінювання розвитку підприємства, і для подальшого забезпечення його цілеспрямованих ефективних змін.

Незважаючи на наявність певних розробок, завдання оцінювання розвитку підприємства вважати вирішеним не можна. Так, у багатокритеріальному оцінюванні розвитку не повною мірою враховано складний процесний характер розвитку суб'єктів господарювання, таке оцінювання більшою мірою відображає зміни, що відбуваються. Крім того, багатокритеріальне оцінювання розвитку не дає змоги сформувати його агреговану оцінку. Модель Р. М. Лепи призначена для ідентифікації проблемних ситуацій, хоча, враховуючи її гнучкість, вона може бути адаптована для вирішення завдання оцінювання розвитку підприємства.

Отже, в оцінюванні розвитку підприємства зроблено лише певні кроки, які, враховуючи важливість управління цим процесом, доцільно продовжити дослідження. Моделі оцінки розвитку підприємства мають бути не тільки сформованими, а й доведеними до рівня можливості практичного використання.

Особливу увагу привертає запропонована Ю.С. Погореловим кубічна модель оцінювання розвитку підприємства. Аналітично дана модель оцінювання розвитку підприємства має такий вигляд.

Для використання одиначної кубічної моделі оцінювання розвитку підприємства необхідно вибрати аналітичні показники, установити порядок визначення їх значень (такий порядок не має бути надто складним) і порядок агрегування значень показників. Послідовність формування показників моделі оцінки розвитку підприємства за рівнями моделі у вигляді «дерева пов'язаних показників» наведено на рисунку 1.

Використання однакової шкали для первинних показників п'ятого рівня «дерева пов'язаних показників» неможливе.

Очевидно, що не можна за однією шкалою оцінювати статус підприємства на ринку збуту та зміну його доходу разом з оцінкою персоналу підприємства. У моделі оцінки розвитку підприємства цінність мають не абсолютні значення показників, а їхня інтерпретація у вигляді термінів, що дає змогу врахувати

комплексний безперервний характер розвитку підприємства та межу суттєвих змін у його оцінці [5, С. 46–49].

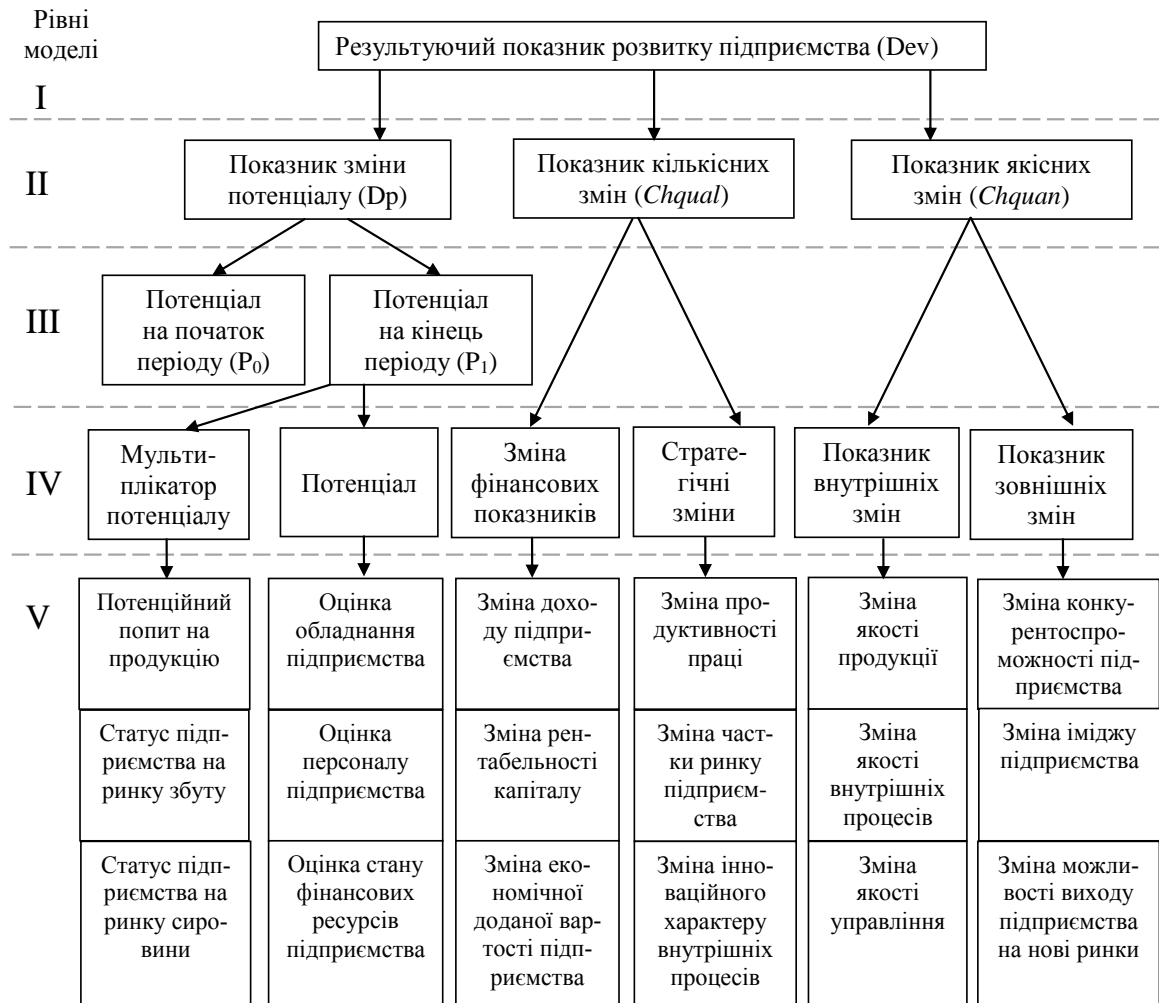

Рис. 1. Дерево пов'язаних показників моделі оцінювання розвитку підприємства [5, С. 48]

Оцінювання розвитку підприємства повинно відповідати деяким вимогам: простота; адекватність; однозначність; економічне обґрунтування; управлінська цінність; використання доступної інформації. Всі названі вимоги можна забезпечити, використовуючи метод оцінювання розвитку підприємства на основі економічної доданої вартості та потенціалу підприємства, реалізований у вигляді запропонованої моделі. Значною перевагою моделі інтервального оцінювання розвитку є багатоваріантність використання. Запропонована модель може використовуватися як для поточного оцінювання, так і для відстеження динаміки розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Крім того, оцінювання розвитку за допомогою даної моделі наочно характеризує вплив різних факторів на динаміку розвитку підприємства, що зумовлює можливість ефективного управління цим процесом. Модель інтервального оцінювання наведена на рисунку 2. Вона дозволяє отримати за певний період однозначну кількісну оцінку зміни двох комплексних показників стану підприємства – економічної доданої вартості і його потенціалу, що дозволяє сформувати чотири можливі варіанти, кожен з яких змістовно відрізняється від інших. Застосування запропонованої моделі може ґрунтуватися як на інтервальній, так і на ординальній шкалі.

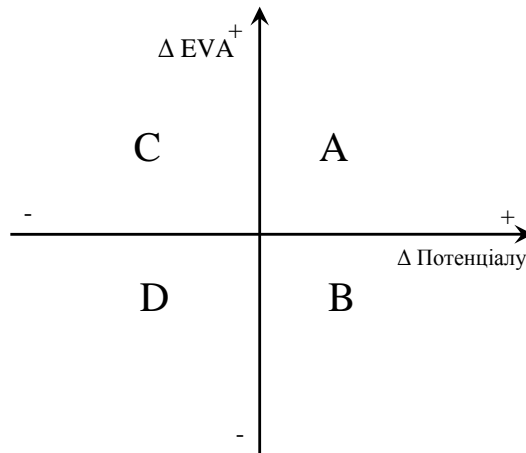

Рис. 2. Модель інтервального оцінювання розвитку підприємства [4, С. 112]

Квадрант А – (потенціал збільшився, значення EVA збільшилося) найбільш ефективний. Він свідчить про те, що підприємство раціонально використовує активи і знаходиться в стані абсолютної рівноваги за всіма складовими (матеріальним, виробничим і кадровим) відповідно до усіх критеріїв оцінювання. Незначне збільшення потенціалу свідчить про можливість розвитку підприємства за рахунок збільшення однієї зі складових. Слід приділити увагу аналізу використання виробничих потужностей, кадрового потенціалу та матеріальних ресурсів.

Квадрант В – (потенціал збільшився, показник EVA підприємства зменшився) свідчить про певну нестійкість в діяльності підприємства: прибуток від операційної діяльності не виправдовує витрачених на його забезпечення ресурсів. На етапі зростання підприємства такий варіант можливий. Однак слід звернути увагу на обсяг одержаного операційного прибутку і вартість використовуваного капіталу. Крім того, попадання підприємства в сектор В можливе, якщо при розрахунку EVA не проводилися коригування на понесені витрати, дослідження та інноваційну діяльність. Якщо у підприємства потенціал зростає, а показник EVA знижується, необхідно також звернути увагу на резерви та можливості підвищення ефективності використання ресурсів. Втім слід зауважити, що потрапляння підприємства в квадрант В може бути обумовлено процесами накопичення ресурсів і можливостей, які за період оцінювання ще просто не встигли принести адекватний фінансовий результат. Відповідь на питання, чи зможе накопичення потенціалу принести фінансовий результат у майбутньому, в рамках моделі отримати не можна, але квадрант В передбачає деяку варіативність трактування результату.

Квадрант С – (потенціал знизився, значення EVA збільшилося) свідчить про хороші перспективи підприємства, але в короткостроковому і середньостроковому періодах. Підприємство формує економічний результат, однак зниження потенціалу говорить про те, що незабаром підприємство може втратити свої позиції на ринку. Відсутність розвитку занадто небезпечно в умовах жорсткої конкуренції. Підприємству в цій ситуації слід провести аналіз потенційних можливостей і визначити ті складові потенціалу, що стримують його зростання. Якщо керівництву підприємства вдасться підвищити потенціал підприємства при збереженні ефективності використання наявних ресурсів, то підприємство зможе перейти в квадрант А.

Квадрант D – (потенціал знизився, як і значення EVA) може бути визнаний критичним, оскільки підприємство має слабкі перспективи в довгостроковому періоді і не формує необхідного фінансового результату (незважаючи на можливе, до речі, формування і прибутку, яка в цьому випадку буде свідчити про експлуатацію ресурсів підприємства без їх відновлення) у короткостроковому періоді. При цьому інвестиційна привабливість підприємства досить низька, що обмежує можливості екстенсивного та експансивного розвитку. У такій ситуації слід терміново провести аналіз потенційних можливостей і визначити ті складові потенціалу, що стримують розвиток підприємства. Оновлення основних фондів, використання ресурсозберігаючих технологій, реінжиніринг процесів, впровадження нової системи мотивації персоналу в короткостроковому періоді дозволять перейти в сектор В і надалі з певною ймовірністю після імплементації потенціалу підприємства – в сектор А.

Удосконалення процесу менеджменту стратегічних намірів підприємства, окрім визначення основних етапів і обґрунтування стратегічних наборів досягнення встановлених цілей, передбачає визначення нереалізованого потенціалу підприємства, використання якого у майбутньому періоді з врахуванням альтернатив розвитку та різних варіантів зміни станів зовнішнього середовища (реалістичного, оптимістичного, песимістичного) надасть змогу підприємству виявити новий рівень розвитку відповідно до встановлених стратегічних цілей.

Результати проведених досліджень дозволяють виокремити такі науково-методичні підходи щодо оцінювання рівня розвитку підприємства:

1. Оцінювання рівня розвитку підприємства за показниками конкурентоспроможності. Для вітчизняних підприємств важливо звернути увагу не лише на ефективність виробництва, але і на результативність їх функціонування у мінливому конкурентному середовищі. Конкуренція на ринку як суперництво між виробниками (продавцями) товарів за економічно вигідні умови виробництва та реалізації продукції, за отримання найвищого прибутку чи інших переваг може бути у різних формах і здійснюватися різними методами, але обов'язковим є високий рівень якості продукції (послуг). Саме цим зумовлюється актуальність завдання науково-методичного забезпечення оцінювання та діагностики рівня їх конкурентоспроможності [8, С. 629–632].

2. Оцінювання рівня розвитку підприємства за фазою розвитку підприємства. У процесі дослідження рівня розвитку підприємства, на нашу думку, можна базуватися на врахуванні особливостей фази життєвого циклу, в якій воно знаходиться. Фазу життєвого циклу підприємства, а, відповідно, й фазу його розвитку, можна визначити за допомогою показника конкурентного статусу підприємства, під яким розуміють порівняльну його характеристику стосовно основних конкурентів, внутрішнього потенціалу, конкурентної позиції в цільових сегментах ринку і спроможності підприємства адаптуватися до впливу чинників зовнішнього середовища.

Взаємозалежна якісно-кількісна оцінка дає можливість комплексно охарактеризувати конкурентний статус підприємства і визначити фазу життєвого циклу та рівень розвитку підприємства.

3. Оцінювання рівня розвитку підприємства на основі інтегрального показника. Дослідження наявних підходів до оцінювання діяльності підприємств, а також визначене поняття рівня розвитку підприємства дозволили нам сформувати систему факторних оцінок рівня розвитку підприємства, які містять три цільові групи (рис. 3).

До основних завдань під час оцінювання розвитку підприємства доцільно зарахувати: встановлення еталонних значень показників, що відображатимуть сутність і цілі розвитку; прогнозування значень показників розвитку; порівняння показників розвитку еталонних і прогнозних значень.

Для обчислення еталонних значень показників використовуються дані підприємств-лідерів з урахуванням тенденцій розвитку економіки. До основних методів можна зарахувати експертні методи, метод середніх або екстремальних значень тощо.

Показники можуть набувати також якісних або кількісних абсолютних значень, окрім відносних. Наприклад, вимірюватися кількісно за стобальною шкалою або якісно – висока оцінка, середня чи низька. Оцінювання якісних показників доцільно здійснювати за трьома рівнями – високий, середній та незадовільний.

Для отримання узагальненої комплексної оцінки застосовано різні методи зведення показників в єдиний інтегральний показник, що дозволяє визначити відмінність досягнутого стану від бази порівняння в цілому за групою вибраних показників, хоча це і не дає можливості змінити ступінь відмінності, проте дозволяє зробити однозначний висновок про покращання (погіршення) результатів роботи за цей проміжок часу та виявити наявний потенціал розвитку.

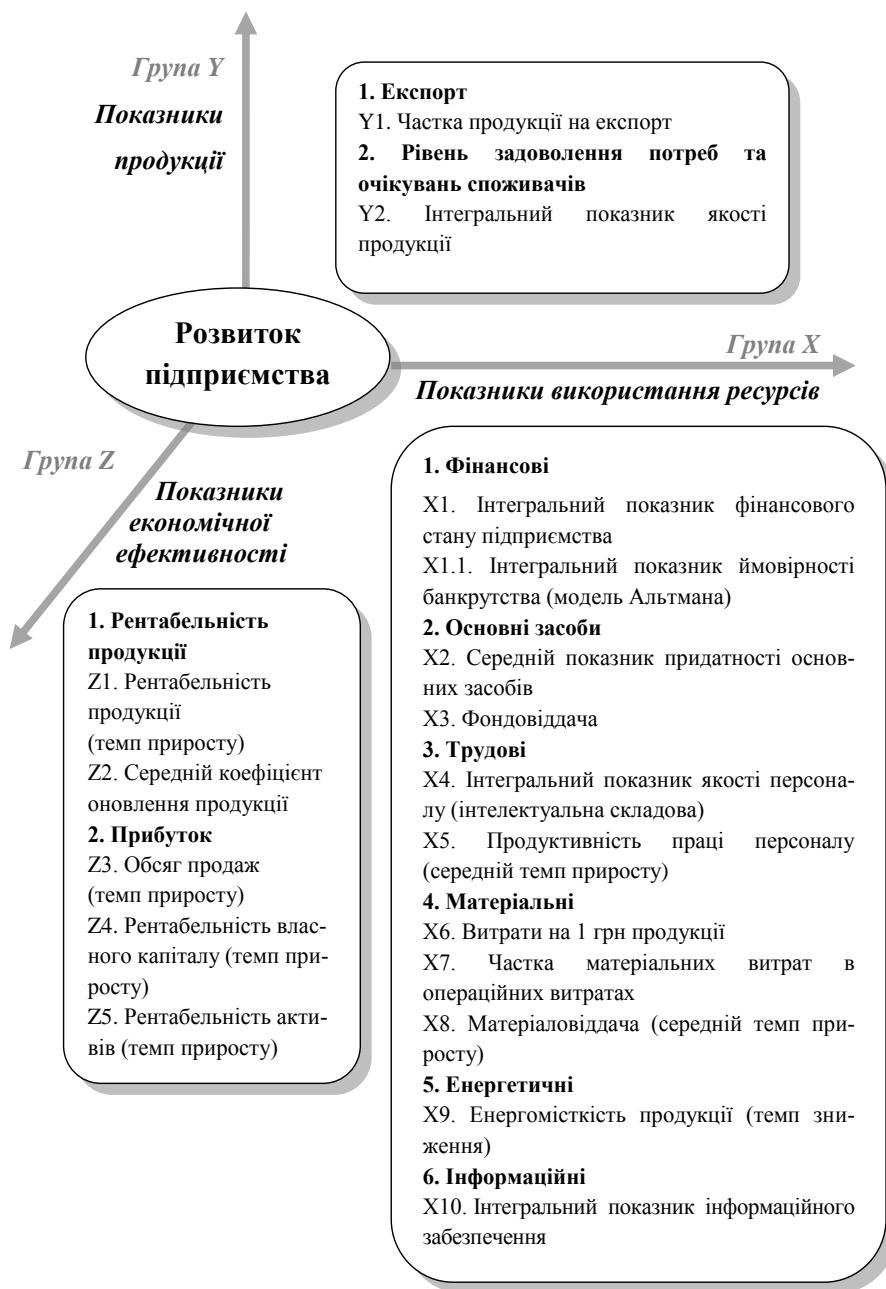

Рис. 3. Система факторних оцінок за показниками рівня розвитку підприємства [авторська розробка]

4. Оцінювання рівня розвитку підприємства як відповідності ступеню реалізації потенціалу полягає у визначенні рівня потенціалу, яким володіє підприємство. Це оцінювання зводиться до того, щоб визначити потенціал кожної складової підприємства, де рівень розвитку підприємства дорівнюватиме ступеню реалізації певної складової потенціалу підприємства, а саме – його найнижчому показнику, оскільки низьке значення окремого складового потенціалу не є компенсованим вищим значенням іншого складового потенціалу. На відміну від інших методів, окреслений підхід дає змогу оцінити рівень можливостей розвитку підприємства та виявити можливість збалансованого розвитку.

Підсумовуючи викладене, порівняємо переваги та недоліки методів оцінювання рівня розвитку підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння методів оцінювання рівня розвитку підприємств

Метод (особливість)	Перевага	Недолік
---------------------	----------	---------

1	2	3
1. Оцінювання рівня розвитку підприємства за показниками конкурентоспроможності. (Особливість цього методу полягає у тому, що під час визначення рівня конкурентоспроможності підприємства можна стверджувати про рівень його розвитку. Тобто вони є прямо пропорційні)	Існує можливість виявити переваги підприємства та невикористаний потенціал; дає змогу якісно оцінити та порівняти отриманий результат із середніми показниками або лідером. Глибоко аналізує внутрішній стан підприємства. Можна оцінювати розвиток у динаміці та значну кількість показників. Є наочним та комплексним під час порівняння	Не існує однозначних підходів до оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. Для більшості методів, за винятком матричних, характерною є статичність оцінки конкурентних позицій підприємства під час порівняння з іншими суб'єктами господарської діяльності та те, що отримані результати можуть залишатися актуальними лише на порівняно короткому проміжку часу
2. Оцінювання рівня розвитку підприємства за фазою життєвого циклу розвитку. (Під час дослідження рівня розвитку підприємства можна опиратися на фазу життєвого циклу, в якій воно знаходиться)	Дає змогу визначити напрям розвитку підприємств у визначений період за допомогою якісних та кількісних критеріїв. Надає можливість графічно інтерпретувати динаміку розвитку підприємства відповідно до фази життєвого циклу підприємства	Надає лише загальні результати стану розвитку підприємства (зростання, спад тощо)
3. Оцінювання рівня розвитку підприємства за допомогою інтегрального показника. (Розраховується інтегральний показник кількісної оцінки стану розвитку підприємства за допомогою методу таксономії, оскільки цей метод враховує вплив багатьох чинників, які мають різну розмірність та способи описання)	Цей метод враховує вплив багатьох чинників, які є різноманітними та мають різні способи описання. Оцінки інтегрального показника формуються здебільшого в межах інтервалу від 0 до 1. Надає можливість визначити фазу життєвого циклу підприємства. Дає можливість побудувати траєкторію якісної та кількісної оцінок зміни розвитку	Динаміка якісних характеристик інтегрального показника розвитку підприємства за визначений проміжок часу не завжди може дати об'єктивну оцінку його зміни, оскільки не показує спрямованості плину процесу в бік погіршення або поліпшення розвитку підприємства. Є доволі громіздким методом

Закінчення табл. 1

1	2	3
4. Оцінювання рівня розвитку підприємства як ступеня реалізації потенціалу (міри відповідності між складовими потенціалу). (Полягає у визначенні рівня потенціалу, яким володіє підприємство. Рівень розвитку підприємства дорівнюватиме ступеню реалізації певної складової потенціалу підприємства, а саме – його найнижчому показникові)	Визначає фактично використаний потенціал підприємства, тобто міру розвитку та необхідний потенціал, щоб стати лідером. Не є громіздким у розрахунках. Оцінює рівень можливостей розвитку підприємства. Дає змогу встановити міру відповідності між складовими потенціалу. Визначає інтегральну оцінку потенціалу та ступінь можливості збалансованого розвитку підприємства	Не охоплює усіх параметрів під час оцінювання рівня розвитку. В аналітиці часто використовується прогнозна, а не фактична інформація. Характерними є значні витрати часу та ресурсів на збирання і опрацювання великого обсягу інформації

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, за результатами проведених досліджень, можна зробити висновок, що одним із основних чинників, який забезпечує ефективний розвиток компанії є її конкурентоспроможність. Існує багато різних методів оцінювання та діагностики рівня конкурентоспроможності, які умовно можна класифікувати за певними ознаками в окремі групи, а саме це методи, які базуються: на аналізі порівняльних переваг, на теорії рівноваги, на основі теорії ефективної конкуренції, на теорії якості товару, порівнянні з еталоном, на засадах стратегічного потенціалу підприємства, на теорії мультиплікатора, матричні та інтегральні методи.

Дослідження показали, що кожний із методів має переваги і недоліки. Доцільним є їх використання з урахуванням специфіки діяльності компанії, стратегії, якості внутрішнього середовища, потенційних можливостей до продукування високоякісної продукції та раціональністю систем управління факторами розвитку.

Список використаної літератури:

1. *Лена Р.Н.* Механизм выявления проблемных ситуаций на промышленном предприятии / *Р.Н. Лена* // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2006. – № 2 (4). – С. 241–244.
2. *Миколайчук Н.С.* Методичні підходи до діагностики стану економічного розвитку підприємств легкої промисловості / *Н.С. Миколайчук, А.Є. Глинська* // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 1. – С. 90–94.
3. *Минцберг Г.* Школи стратегий / *Г.Минцберг, Б.Альстрэнд, Дж.Лэмпел.* – СПб. : Питер, 2002. – 128 с.
4. *Погорелов Ю.С.* Интервальная оценка развития предприятия с использованием показателя EVA / *Ю.С. Погорелов, Е.А. Деева* // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – Т. 2. – С. 110–114.
5. *Погорелов Ю.С.* Модель оцінки розвитку підприємства / *Ю.С. Погорелов* // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 5. – С. 46–55.
6. *Подсолонко О.А.* Менеджмент : теорія та практика / *О.А. Подсолонко.* – К. : ЦУЛ, 2003. – 257 с.
7. *Ключевые модели менеджмента: методы и приемы управления, способствующие процветанию вашего бизнеса / С.Хаве, В.Хаве, Ф.Стевенс и др.* – М. : БИНОМ Лаборатория знаний, 2007. – С. 36–42.
8. *Самуляк В.Ю.* Оцінювання рівня розвитку підприємств / *В.Ю.Самуляк, Р.В. Фещур* // Логістика: Вісник НУ «Львівська політехніка». – Л. : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2008. – № 633. – С. 627–636.

БОЙЧЕНКО Катерина Степанівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Наукові інтереси:

- розвиток підприємства;
- оцінювання ризиків суб'єктів господарювання;
- обґрунтування та експертиза бізнес-проектів;
- бізнес-планування діяльності підприємства;
- менеджмент стратегічних намірів компанії.

Тел.: (099)235–55–77.

E-mail: boychenka@ukr.net.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2014